

Тема:

Мета: навчити учнів оцінювати вчинки казкових героїв з позицій гуманізму, розрізняти добро і зло як у казках, так і в сучасному житті, формувати навички знаходити описи зовнішності фантастичних істот, аналізувати їх, допомогти зрозуміти повчальність казок, прищеплювати бажання робити добро.

Тип уроку: бесіда з елементами інсценізації.

Обладнання: портрет, опорний конспект, ілюстрації, виставка художньої літератури.

Хід уроку

Творить добро на цьому світі

Не запізнись! Не запізнись!

В. Крищенко

I. Організація класу.

II. Вступне слово вчителя.

Сьогодні ми з вами замислимось над питанням, яке розгадують люди протягом століть: що таке добро і зло? Як удається їм уживатися та існувати одночасно на нашій землі? Що потрібно зробити, аби добро перемагало завжди і скрізь?

— А що ви вкладаєте в поняття добро? Звернімося до тлумачного словника і прочитаємо, що таке добро.

— А які ви знаєте прислів'я та приказки про добро? Можливо, поезію?

— А що є протилежністю добра?

Мудрі люди казали: для того, щоб зрозуміти, що таке добро, треба відчути на собі зло. Літературознавець Василь Пахаренко у книжці про Т.Г. Шевченка писав: «Зло існує для того, щоб людина ставала Людиною, переборюючи його, щоб вона могла усвідомити добро і робити добро». Та і сам Кобзар торкався цього питання у своїй творчості. Ось послухайте:

Один у другого питає

Нащо нас мати привела?

Чи для Добра? Чи то для зла?

Нащо живем? Чого бажаєм?

Але ще задовго до Тараса Григоровича це питання хвилювало людей. Про це йдеться у Біблії, в усній народній творчості.

— Відгадайте, в якому з жанрів усної народної творчості добро завжди перемагає зло?(У казці.)

Так, бо казки — то наші великі вчителі, що спочатку виховують, а вже потім розважають. У казках народ завжди цінує людину! Яка вона: добра чи зла, правдива чи підла, що несе своїм існуванням іншим людям, казка «кличе нас у мандри, велить бути в житті сміливими й мудрими, долати перешкоди й біди і не забувати добра світового або як казала Ліна Костенко:

Затишно дітям в пазусі казок.

Отак би й слухав про царя Салтана

Або про те, як весело козак

Обманював турецького султана.

Про карих коней з полуменем грив,
Про чаклуна, що все на світі може.
І хто б там, що не говорив,
а згине зло і правда переможе.

III. Актуалізація опорних знань.

— Як ви гадаєте, чому саме у казці добро завжди перемагає зло?

— Що таке казка?

— Які види казок ви знаєте?

Ми уже перегорнули чимало казкових сторінок, які відкрили нам світ фантазії й мудрості нашого народу. Героями цих казок були звірі, люди і «нечиста сила».

— Які асоціації у вас виникають, коли ви чуєте про «нечисту силу»?

Але виявляється, не всі сприймають «нечисту силу» як тільки ворожу, негативну.

На попередньому уроці ми познайомилися з творчістю письменника-казкаря, який облагородив «нечисту силу». Ім'я ріго Василь Королів-Старий.

— Пригадайте, чому В. Королів-Старий вирішив зобразити «нечисту силу» доброю?

— У якій казці Королів-Старий показав традиційно злі та лихі персонажі добрими, такими, які приносять людям користь?

Бесіда за питаннями:

— Які фантастичні істоти діють у казці?

— Хто з них допомагає дяку Оверкові?

— Як закінчується казка? Що перемагає — добро чи зло?

В. Королів-Старий був не першим, хто зобразив «нечисту силу» доброю. Відома вам українська поетеса Леся Українка, дитинство якої пройшло серед природи і розповідей про міфічних лісових істот, відзначала, що жодна міфологія світу не має такої кількості персонажів з привабливою зовнішністю, як українська. У листі до своєї матері вона писала: «Чому слов'янські боги конче мусять бути косолапими, кривоносими потворами. Коли в наших казках навіть ворожа сила — «змій» — уявляється часто в подобі красеня...».

Підтвердженням цього є і народні повір'я, у яких представники «нечистої сили» не лише шкодили, а й допомагали людям.

Наведіть приклади, адже на домашнє завдання мали дослідити це питання (останнє слово про Хуху. Вбігає Хуха).

— А хто про мене тут згадував?

— А чи знаєте ви, хто я така? (відповідь учнів, вірш Хухи)

Окрім цього, Хуха — головна героїня казки В. Короліва-Старого «Хуха-Моховинка».

IV. Оголошення теми і мети уроку.

На сьогоднішньому уроці ми продовжимо знайомство з творчістю В. Короліва-Старого, розглянувши казку «Хуха-Моховинка», спробуємо

оцінити вчинки героїв з позицій добра і зла, дати відповідь на запитання: чому люди повинні вибирати між добром і злом?

Слово, хлопці і дівчата, — величезна сила. І коли ви будете слухати, то спробуйте віднайти такі слова, які б і через багато років вам згадалися і допомогли в житті.

(запис у зошити)

V. Ідейно-художній аналіз казки. Бесіда за змістом казки:

— Про що розповідається у казці?

— Назвіть героїв казки. Хто є головною дійовою особою?

Ми вже знаємо, хто така Хуха зі слів нашої дослідниці і самої героїні.

— А чи маємо у творі відомості про те, хто ж така Хуха? Знайдіть, зачитайте.

— Що ви зараз прочитали? (опис зовнішності героїні)

— Як називається опис зовнішності дійової особи у художньому творі? (портрет)

— Для чого автор уводить у текст портрет? (за допомогою портрета ми уявляємо зовнішній вигляд персонажа, розуміємо, хто він є та як до нього ставиться автор портрет дає уявлення про характер героя)

Для того, щоб переконатися у тому, що «нечиста сила» є доброю, потрібно розглянути її вчинки і визначити риси характеру. У цьому вам допоможе опорний конспект, на якому показано стосунки Хухи з іншими героями твору. Тож давайте поговоримо про риси характеру головної героїні.

— Якими ж рисами характеру автор наділяє героїню казки?

Так часто буває в житті, що люди опиняються у скрутному становищі. І ніхто інший, як рідні і близькі допомагають подолати всі негаразди. Давайте спитаємо в Хухи:

— Чому вона відмовилась від допомоги рідних, коли зруйнували її помешкання?

— Куди подалася Моховинка? З ким подружилась у хліві? Чим пояснюється ця дружба?

— Чи показувались Хухи людям? А чому Моховинка показалась дітям?

— Учні, чи довго продовжувалось безтурботне, веселе життя Хухи?

— Хто чи що знову стає причиною її поневірянь? Але Моховинка знову не йде за допомогою до своїх

рідних. Вона знаходить собі тимчасове житло, зрештою повертається до своїх родичів і, забувши про все зло, якого їй було завдано, зажила веселим лісовим життям.

Ну ось ми побачили Хуху в різних ситуаціях, то скажіть: ця казкова істота слабка чи сильна духом? Чому?

Порівняйте вчинки Моховинки із вчинками діда.

— Хто вам більше симпатизує? Хто є носієм добра, а хто — зла?

Однак, незважаючи на те, що дід завдав стільки лиха цим маленьким міфічним істотам і, зокрема, нашій героїні, вони прийшли на допомогу дідові, коли тому загрожувала небезпека. Допомогли відразу, ні на хвилику не завагавшись. Чому?

— Якої плати зажадали Хухи від діда?

— Поясніть слова: «Хухи не потребують подяки. Вони роблять добро з повинності».

— Скажіть, а люди, зображені у казці, готові допомогти?

— А як робите ви?

Учні, запам'ятайте, будь ласка, давно відомий вислів: «Стався до людей так, як хочеш, щоб вони ставились до тебе». Саме це, на мою думку, є золотим правилом моралі і ключем до розуміння того, як вибрати між добром і злом.

Отож, я думаю, ви зі мною погодитесь, що основною моральною проблемою казки є проблема добра і зла.

Це вічна тема в літературі народів усього світу: скільки б не пройшло століть, ніколи не помруть казки, а в них зло ніколи не перемає в боротьбі з добром.

А зараз уявіть, що ви можете поспілкуватися з героями казки. Що б ви у них запитали? І у кого?

VI. Підсумки уроку.

Вивчаючи казки «Потерчата» і «Хуха-Моховинка», ми прагнули дати відповідь на запитання, що таке добро і зло, чи така вже й страшна «нечиста сила». Без сумніву, що В. Королів-Старий зумів прихилити нас до своїх героїв, навчив справедливо оцінювати вчинки дійових осіб, розрізняти добро і зло як у казках, так і в житті. Тож даруйте людям добро, радість, робіть добро тим, із ким ви, можливо, зустрінетесь лише раз у житті. І хай девізом вашого життя послужать слова Вадима Крищенка, взяті епіграфом до сьогоденішнього уроку:

Творить добро на цьому світі

Не запізнись! Не запізнись!

Закінчився наш урок, але подорож у світ казок продовжується. І нехай у цій захоплюючій подорожі вам зустрінуться добрі казкарі і відважні борці за добрі справи.

VII. Домашнє завдання.

Навчитися виразно читати казку; записати риси характеру Хухи; написати продовження казки.